

Nr 30.

Ankom till riksdagens kansli den 12 maj 1926 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 25 februari 1926 dagtecknad proposition, nr 197, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Till kyrklig jord räknas i denna lag dels sådan fast egendom, som omnämnes i 1 § i ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910 (prästboställen), dels fastigheter, som äro anslagna till bostad eller avlöning åt biskopar, domkyrkosysselmän och klockare, eller vilkas avkomst ingår till någon för reglering av sådana befattningshavares löner bildad fond, dels ock den fasta egendom, som besittes av domkyrkor samt andra kyrkor i städer och på landet.

2 §.

Är å prästboställe förlagd tjänstebostad för kyrkoherde eller komminister med hänsyn till dennes tjänsteverksamhet olämpligt belägen och påkallas i anledning därav förflyttning av bostaden till plats utom bostället;

eller finnes eljest kyrklig jord på grund av särskilda omständigheter icke kunna för sitt ändamål bibehållas utan synnerlig olägenhet eller mot skälig avgift utarrenderas;

eller kan kyrklig jord till följd av belägenhet i eller invid stad eller annan ort med tätare bebyggelse eller grannskap till större industriell anläggning med synnerlig fördel styckas till tomter,

må efter Konungens beprövande prästboställe eller annan kyrklig jord, som nu nämnts, eller del därav utbytas mot annan fastighet eller ock försäljas.

3 §.

Äger någon, som för brukande eller bostadsändamål innehar lägenhet å kyrklig jord, därå beläget för stadigvarande bruk avsett boningshus, vilket lämnar nöjaktig bostad åt honom och hans familj, må, i den ordning nedan sägs, tillstånd meddelas till överlåtelse å innehavaren av det till lägenheten hörande området, där icke med hänsyn till olägenhet för fastighet, vartill lägenheten hör, för annan, närbelägen kyrklig fastighet eller eljest för det allmänna försäljning anses ej böra ske samt under förutsättning i övrigt:

dels att lägenhetsinnehavare tillhörigt boningshus av beskaffenhet, som ovan sagts, fanns å området uppfört den 1 januari 1926;

och dels att minst en fjärdedel av det värde, området med därå befintliga byggnader äger, belöper på lägenhetshavarens byggnader.

Överlåtelse, som nu sagts, må ock omfatta till jorden hörande byggnad, som finnes å området.

Vid uppskattning av värde, som i första stycket sägs, ävensom vid bestämmandet av köpeskillingen för området skall ej medräknas värdet av förbättring, vilken området vunnit genom arbete eller kostnad, som lägenhetshavaren eller föregående lägenhetshavare, vars rätt övergått å denne, nedlagt därå utöver vad honom ålegat enligt vad vid upplåtelsen avtalats eller uppenbarligen varit förutsatt.

Vid försäljning av område jämlikt denna paragraf må jämkning ske av områdets gränser.

4 §.

Upplåtelse under tomträtt av tomt å till kyrklig jord hörande område, som i stadgad ordning blivit planlagt för bebyggande, må äga rum, där Konungen för särskilt fall finner skäligt sådant medgiva.

5 §.

Fråga om tillstånd till friköp av område, som i 3 § sägs, prövas och avgöres av kammarkollegiet; dock att beträffande område, som blivit eller anses böra bliva planlagt för bebyggande i den ordning särskilt är stadgat, kollegiet skall med eget utlåtande överlämna ärendet till Konungens beprövande.

Ansökan om friköp skall ingivas till länsstyrelsen som, efter det utredning i föreskriven ordning verkställts, insänder handlingarna till kammarkollegiet.

Över kollegiets beslut må klagan föras hos Konungen genom besvär, som skola hava inkommit till länsstyrelsen före klockan tolv å sextionde dagen från det beslutet gavs.

6 §.

Där, i enlighet med vad i denna lag sägs, utbyte eller försäljning äger rum av boställe, som avses i 3 § 3 punkten i lagen om kyrkofond den 9 december 1910, eller av boställe, vars avkomst ingår till biskopslöneregleringsfonden, skall den behållna mellangiften eller köpeskillingen överlämnas till vederbörande fond. Huruledes, beträffande annan kyrklig jord än nu sagts, sådan mellangift eller köpeskillning må disponeras för tillgodoseende av det ändamål, vartill den kyrkliga jorden varit anslagen, därom gäller vad särskilt är stadgat eller av Konungen förordnas.

7 §.

De ytterligare föreskrifter, som erfordras för tillämpningen av denna lag, utfärdas av Konungen.

Genom denna lag upphäves 62 § i ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910. Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till berörda lagrum, skola motsvarande bestämmelser i denna lag i stället tillämpas.

Angående försäljning, till skatte av de så kallade halländska kyrkohemmanen samt försäljning av vissa kyrkolägenheter i Skåne, Halland och Blekinge skall fortfarande gälla vad därom finnes i särskilda författningar stadgat.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för ifrågavarande lagförslag, får utskottet hänvisa till propositionens innehåll.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehaft följande i anledning av densamma väckta motioner, nämligen nr 281 i första kammaren av herr *Lindhagen* och nr 410 i andra kammaren av herrar *Forssell* och *Pehrsson* i Göteborg, i vilken sistnämnda motions syfte instämt herrar *Petersson* i Lerbäcksbym och *Wallerius*.

I motionen I:281 har hemställts, att riksdagen ville

1) avslå propositionen nr 197 med förslag till lag angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt samt i stället begära framläggande av nytt förslag i ämnet, byggt på grundsatser;

2) uttala, att i detta avseende det nya förslaget bör, såsom i tidigare officiella uttalanden förordats, byggas på tomträttsinstitutet, vederbörligen utvidgat för ändamålet;

3) eller, om detta icke bifalles, uttala, att rättigheten att förvärva tomten bör lagfästas, på sätt i ensittarlagen stadgas, och ej överlämnas till ett svävande administrativt godtycke.

I motionen II:410 har föreslagits, att riksdagen för sin del måtte besluta, att i den i propositionen föreslagna lagen måtte intagas en paragraf av följande lydelse:

»Försäljning enligt denna lag av kyrklig jord samt sådan jords upplåtande under tomträtt må icke äga rum utan medgivande av vederbörande församling eller av den kyrkliga styrelse eller myndighet, under vars närmaste inseende den kyrkliga jorden lyder.»

I fråga om vad motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet.

Kungl. Maj:ts föreliggande förslag är föranlett av 1925 års riksdags skrivelse (nr 308), vari riksdagen anhöll, att Kungl. Maj:t måtte låta skyndsamt utreda, under vilka betingelser i vidare mån än nu vore medgivet möjlighet kunde beredas lägenhetsinnehavare å ecklesiastisk jord, som därå ägde egna boningshus, att friköpa av dem innehavda lägenheter samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Lagförslaget ansluter sig, såvitt angår den allmänna grund, varå de nya friköpsbestämmelserna vila, till det förslag i samma ämne, som framlades av kronolägenhetskommissionen i dess i propositionen omförmälda, den 11 november 1920 avgivna betänkande. Vid utformningen av Kungl. Maj:ts förslag har härjämte i allt väsentligt följts de närmare riktlinjer, som anvisades av riksdagen i dess förenämnda skrivelse. Beträffande förslagets räckvidd och innebörd i övrigt får utskottet hänvisa till kammarkollegiets och lagrådets i propositionen (sid. 30 och 65) återgivna utlåtanden.

Antalet av de lägenheter, som hittills tillkommit å kyrklig jord, är jämförelsevis ansevärt. Beträffande de mest omfattande fastighetsgrupperna inom den kyrkliga jorden — präst- och klockarboställena — föreligger en av kronolägenhetskommissionen verkställd undersökning. Nämnda undersökning avser emellertid tiden omkring år 1916, varför vissa av de framkomna siffrorna numera måste antagas hava undergått en icke oväsentlig förskjutning uppåt.

Antalet lägenheter å boställen av nyssnämnda slag utgör enligt omförmälda statistik 5,926, därav 539 å klockarboställen och 5,387 på prästboställen. Lägenheterna å prästboställen hava enligt samma statistik en medelareal av 0,71 hektar, varvid är att märka, att ett övervägande antal utgöres av rena bostadslägenheter med en areal långt under medeltalet. Upplåtelsena hava skett för obestämd tid i nära 60 % av alla fall, för vilka

uppgift om upplåtelse tid lämnats, för livstid i ej fullt 3 % fall, samt för bestämd tid över tjugu år i ej fullt 19 % fall.¹⁾

Beträffande beskaffenheten av innehavarens rätt till respektive lägenhet må nämnas, hurusom upplåtelsen skett med myndighets tillstånd i 16 % fall samt att innehavaren i något över 28 % fall tillerkänts tryggad besittningsrätt enligt kungörelsen den 15 april 1904 eller den 14 maj 1915.²⁾

I ett av kommissionen på sin tid utsänt frågeformulär begärdes bland annat svar på frågan, huruvida respektive lägenheter ansåges lämpligen kunna fränskiljas bostället, och framhöllos vissa synpunkter till beaktande vid svarets avgivande. Statistiken visar, att av samtliga lägenheter — sålunda även de å klockarboställen befintliga — ej mindre än 3.485 eller 58,8 % ansetts kunna fränskiljas.

Den granskning, som utskottet företagit av det i propositionen innefattade lagförslaget, har icke givit anledning till erinran mot de däri upptagna bestämmelserna.

Propositionen har i övrigt föranlett utskottet till följande yttrande.

Såsom av propositionen framgår har såväl av lagrådet som av föredragande departementschefen gjorts vissa uttalanden rörande den rättsliga betydelse, som i avseende å föryttring av kyrklig jord bör tillmätas den omständigheten, att vederbörande församling eller pastorat under påstående om äganderätt till den kyrkliga fastigheten motsatt sig försäljningsåtgärden. I den till utskottet hänvisade motionen II: 410 har yrkats upptagande i lagen utav bestämmelse, varigenom åt vederbörande församling eller åt »den kyrkliga styrelse eller myndighet, under vars närmaste inseende den kyrkliga jorden lyder», skulle inrymmas en allmän vetorätt såväl ifråga om försäljning som upplåtelse under tomträtt enligt ifrågavarande lag.

Det lär, såsom kammarkollegiet framhållit, följa av de föreliggande författningsbestämmelsernas förvaltningsrättsliga natur, att då statligt organ såsom legal representant för den kyrkliga egendomen fattar beslut om här ifrågavarande försäljning, enskild rätt icke kan genom dessa förfoganden trädas för nära. Skulle sålunda i något fall förekomma, att vederbörande lokala kyrkliga menighet under påstående om äganderätt till den kyrkliga fastigheten motsätter sig en försäljning, som eljest vore av beskaffenhet att vid en jämlikt de föreslagna författningsbestämmelserna företagen prövning böra komma till stånd, måste förutsättas, att vederbörande myndighet enligt allmänt vedertagna förvaltningsgrundsatser icke skrider till ett försäljningsbeslut, där den företagna utredningen giver vid handen, att menighetens äganderättsanspråk möjligen kunna vinna godkännande av domstol. Att dylik försiktighet av kammarkollegiet iakttages vid den å ämbetsverket ankommande prövningen av friköpningsärenden, lär, såsom lagrådet betonat,

¹⁾ De anförda procentsiffrorna omfatta jämväl lägenheter å klockarboställen.

²⁾ Lägenheter å klockarboställen ingå i den förra men ej i den senare procentsiffran. — Antalet fall, då tryggad besittningsrätt åtnjutes, ökas i den mån bostadsboställena övergå till löneboställen, som utarrenderas.

vara av vikt, enär eljes den äganderätt, lägenhetshavaren avsett att genom lägenhetens friköpande förvärva, måhända skulle visa sig mindre trygg eller i allt fall svårigheter för honom uppstå ifråga om erhållande av lagfart å friköpet.

De föreliggande agbestämmelserna uppställa i visst avseende strängare förutsättningar för medgivande av friköp än de, som för motsvarande fall äro gällande ifråga om lösen enligt ensittarlagen. Detta förhållande finner sin förklaring i den omständigheten, att ifrågavarande lägenhetshavare å den publika, kyrkliga jorden intaga en väsentligen tryggare ställning än ensittare å enskild jord. De särskilda förutsättningar, som alltså uppställts ifråga om friköp å kyrklig jord, syfta för övrigt i främsta rummet att tillgodose den lokala kyrkliga menighetens intressen. Det torde vid sådant förhållande, såsom ock föredragande departementschefen framhållit, knappast behöva antagas, att hinder genom något motstånd av vederbörande församling mot en eljest författningsenligt tillåten försäljning skall uppkomma annat än i undantagsfall.

Vidare vill utskottet framhålla, att man givetvis måste förutsätta, att vederbörande församling eller pastorat kommer att ej blott representeras genom ombud vid de värderingsförrättningar, som må äga rum, utan jämväl i eljest sedvanlig ordning beredas tillfälle att yttra sig över ansökningar om friköp.

I kronolägenhetskommisionens förslag hade uppställts såsom villkor för medgivande till friköp, att området avskiljande kunde ske »utan olägenhet för lönebostället eller därintill belägen prästgård». Såsom framgår av det i propositionen innefattade lagförslaget har motsvarande stadgande där givits annan avfattning. Utskottet anser sig böra erinra därom, att enligt departementschefens uttalande denna omformulering vidtagits för att förebygga, att *varje*, även den minsta olägenhet skulle anses utgöra hinder för begärt friköp.

Genom här föreliggande förslag göres icke rubbning i hittills gällande allmänna regel, att medel, som inflyta vid försäljning av kyrklig jord, skola disponeras för samma ändamål, vartill den kyrkliga fastighetens avkomst är anslagen. Då försäljning av kyrklig jord givetvis kommer att, därest nu föreliggande lagförslag antages, äga rum i större omfattning än hittills, vill utskottet uttala önskvärheten av att bestämmelser snarast måtte åvägbringas i syfte att inflytande medel måtte kunna placeras i värdebeständigare valuta, varvid i första hand bör förekomma inköp av skogbärande mark.

Av den ståndpunkt utskottet intagit till den föreliggande propositionen följer, att utskottet icke funnit anledning förorda bifall till de i ärendet väckta motionerna.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas;

B) att motionerna nr 281 i första kammaren och nr 410 i andra kammaren icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 11 maj 1926.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:
från första kammaren: herrar *K. G. Westman, von Koch, greve Spens, von Stockenström**), *Lindhagen**), *Akerberg, Clemedtson* och *Luterkort*;
från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Kalmar, *Öberg, Hage, Ödström, Johansson* i Sollefteå, *Olovson* i Västerås och *Wallerius*.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herr *Lindhagen*, som anfört:

»Ofta betonas, vilket även skedde i lagutskottet, att de ifrågavarande lägenhetsinnehavarna redan hava tryggad ställning. Själva äro de av annan uppfattning. Åtskilligt beroende vilar också givetvis över besittningen. Riksdagsskrivelser, kronolägenhetskommissionen, 1923 års sakkunnige, jordkommissionen m. fl. hava ansett en större trygghet böra beredas dem. Detta bör således ske och utföras på det sätt, att lika rätt beredes åt alla. Så inträffar icke, om ej — förutom självständig besittning — för rätt till utbrytning även i övrigt stadgas samma förutsättningar, som innehållas i ensittarlagen.

Äganderätten till jorden bör ej här få resa andra hinder än enligt ensittarlagen. Då äganderätten till den kyrkliga jorden är svävande och för närvarande i stor utsträckning ogripbar, ligger väl däri en ytterligare anledning att tillskapa förberörda likställighet. Om ägaren framdeles någon gång tilläventyrs upptäckes eller tillskapas genom lag, får han ju i alla fall valuta i köpeskillingen eller samäganderätt i den jord, uti vilken densamma jämte andra köpeskillingar nedlagts.

Lagförslaget skänker icke alla vederbörande en sådan rätt. En hel del lägenhetshavare till okänt antal komma att fränkännas delaktighet till lagens fördelar utan någon för dem begriplig anledning. Ingen av dem får ens

någon verklig rätt utan endast en slump, som visserligen kanske blir riklig men i alla fall är otillfredsställande och orättmätig såsom lagstiftningsprincip.

Förslagets förmodligen av politiska skäl föranledda principskygghet och teoretiska försiktighet går till och med så långt, att man icke ens vågar föreskriva 'avsevärd olägenhet' såsom hinder för lösningsrätt. Man har valt bara uttrycket 'olägenhet' för enahanda ändamål, vilket synes mig vara särdeles obehörigt och opåkallat gent emot dem som skola hjälpas.

Överflödigt synes dessutom vara att inveckla och förhala frågan med församlingarnes hörande. Det upplystes i utskottet, att 75 procent av församlingarna numera äro oberörda i sin ekonomi av förfogandet över prästlönejorden. Den lilla återstoden bör av skäl redan sagts verkligen kunna nöja sig med de beslut, som fattas under skydd av ensittarlagens bestämmelser beträffande dessa småjordbitar. Särdeles betänkligt blir detta hörande, i fall såsom det förefaller ett bestridande från en tillfällig majoritet i församlingens beslutande myndighet skall få avsevärd betydelse för frågans avgörande. Utskottet förutsätter till och med, att kammarkollegium icke skrider till försäljningsbeslut, där utredning giver vid handen, att menighetens äganderättsanspråk möjligen kunna vinna godkännande av domstol. Detta bör på anförda grunder icke heller vara något skäl för avslag. Församlingen får ju alltid valuta för den lilla tomtmarken. Det är också svårt att förstå, att en domstol skulle tillåta sig att vägra lagfart å ett friköp, som enligt lag förklaras vara behörigt fång.

Allt detta inblandande av menigheters eventuella äganderättsanspråk är ju dessutom stridande mot redan gällande lag, som ej upphäves. Ensittarlagen är nämligen ostridigt, enligt sin lydelse och även enligt officiella försäkringar, gällande för all kyrklig jord, som ej tillhör kronan. Anledningen till dess ringa tillämpning hitintills på den kyrkliga jorden beror på ovissheten, i vad mån den är kronojord eller icke. Denna ovisshet får ej något vidare spelrum, om för detta slag av jordar undantagsställningen för kronans jord upphäves. Redan ovissheten om äganderättsförhållandena är ett talande praktiskt skäl därför. Teoretiskt böra icke heller några rimliga betänkligheter i opraktiskt syfte få resa sig. När exempelvis enligt vattenlagen enskild industri får expropriera kronomark för sina ändamål, böra dessa små husägare kunna få omhägnas av ensittarlagen, åtminstone i alla de fall, där någon klar och fastställd jordägarerätt för kronan ej föreligger.

Det är väl för övrigt ganska betänksamt att lägga denna egnahemsrörelse på kammarkollegium. Givetvis låter det sig göra, men kammarkollegium har ju egentligen till uppgift att bevaka det allmännas jordägarerätt. Framför allt måste bemärkas, att kollegiet kommer att schablonmässigt avgöra frågorna från huvudstaden utan kannedom om förhållandena, vilka däremot ligga närmare de nämnder, som enligt ensittarlagen hava den väsentliga

prövningsrätten. Kollegiet blir också upptaget av nya göromål, för vilka av utskottet delvis ställas i utsikt vidlyftiga äganderättsutredningar i dessa dunkla besittningsförhållanden. Att till och med tvinga kammarkollegium undersöka om menighetens äganderättsanspråk möjligen kunna vinna godkännande av domstol är väl att gå alldeles över hövan. Det överstiger kollegiets befogenhet och möjligheter och leder lätt till att kollegiet blir desavuerat av domstolarna. Den väsentliga nytta denna kollegiets ägnahemsrörelse kan medföra är måhända, att vederbörande besparingskommitté, som lär stå i begrepp att taga hand om kammarkollegium, nödgas begränsa sina erinringar om besparingar inom detta såsom det uppgives överorganiserade verk, vilket genom denna lag skulle någon tid få åtskilligt mer att bestyra.

Återstår till sist sättet för förlänandet av den trygga besittningsrätten. Enligt förslaget skola tomterna upplåtas med äganderätt. Det göres också en liten honnör åt tomträtten men denna hänvisning är nog betydelslös. Tomträtten har liksom återköpsrätten tyvärr inskränkts att gälla endast på stadsplanlagda områden. För detta fall har den således föga värde, helst den icke finansierats annat än undantagsvis.

I motionen har erinrats, att 1923 års sakkunnige (K. S. Husberg, Per L. Nilsson, Casten von Otter, Axel Quist och I. Rehn) liksom flera utlåtanden varnat för att förvandla denna allmänna jord i penningar. Det förordades därför att möjliggöra upplåtelse med tomträtt. Särskilda utskottet vid 1909 års riksdag framhöll vid behandling av detta spörsmål, att kyrkans ekonomiska intressen i regel bättre tillvaratagas, om jord, som anslagits åt prästerskapet, ej avyttras, alldenstund genom jordens behållande för den institution, till vilkens fromma den en gång blivit upplåten, vinsten av en jordvärdestegring kan komma samma institution tillgodo. I enahanda anda uttalade sig 1910 års riksdag.

Även om kyrkan i framtiden avträder från sin nutida yttre maktställning, kan det vara lika värdefullt för det allmänna att fortfarande kunna förfoga över denna fond för andliga värden.

För övrigt ruvar bakom denna fråga det gamla evigt bestående problemet världshistorien, om det allmänna skall behålla äganderätten till sin jord eller icke. De enskilde hava även hos oss under återkommande perioder blivit eniga om att plundra det allmännas jordegendom i sitt privata intresse, de stora av storslug beräkning och de små av brist på framsyn. Stockholms stad till exempel ägde fordom, jämte åtskilliga marker norr om staden, jämväl Södermalm, då kallad Åsön, samt Kungsholmen. All denna tomtmark har staden sedan slarvat bort på allchanda sätt till omätlig ekonomisk förlust och andra svåra olägenheter för såväl medborgarna som deras samhälle. På sista tiden har staden för att hålla sig skadeslös inköpt stora nya egendommar just strax bortom bägge dessa tillspillogivna utmarker, och nu höja sig åter alltmer de enskildas rop efter besittningstaggande i eget intresse även av dessa landamären.

En behjärtad och framsynt statskonst kräver säkerligen i alla tider, att det allmänna behåller sin skyddande hand över den egna jorden samt skänker medborgarna trygga boplatser på desamma för generationerna. Det synes därför vara riktigt, att även nu ifrågavarande tomter upplåtas med någon trygg åborätt eller en till omfånget utvidgad tomträtt eller i värsta fall åtminstone med en till omfattningen vidgad återköpsrätt. Till förebild kunna tjäna de författningar i dessa tre avseenden, som redan äro godkända av båda statsmakterna. Därtill måste emellertid, om åborätt väljes, läggas en lag om rätt till inteckning för fordran i åborätten liksom skett redan för tomträten.

Det hemställes alltså, att riksdagen ville:

1:o) med avslag å propositionen, begära nytt förslag, byggt på upplåtelse med åborätt eller tomträtt eller i värsta fall med allenast återköpsrätt;

2:o) i berörda hemställan tillika anhålla, att det nya förslaget må i övrigt i tillämpliga delar byggas på enahanda grundsatser, som gälla enligt ensittarlagen beträffande såväl rätten till erhållande av trygg besittning som organisation av denna rätts tillblivelse;

3:o) eller, om riksdagen anser upplåtelsen böra ske med fullständig äganderätt, också begära nytt förslag i ämnet, byggt såsom ovan sagts på ensittarlagens grundsatser;

4:o) eller, om icke heller detta bifalles, besluta:

a) den ändring i förslagets 3 § 1:sta stycke, att ordet 'olägenhet' utbytes mot orden 'avsevärd olägenhet';

b) att i utskottets motivering å sid. 5 skall utgå *dels* de två sista satserna i första stycket, *dels* de två sista satserna i andra stycket och *dels* tredje stycket».

2) av herrar *Luterkort* och *Magnusson* i Kalmar, vilka anfört:

»Med anledning av vad lagrådet anfört om den betydelse, som bör tillmätas ett av vederbörande församling eller pastorat under påstående om äganderätt framställt bestridande av ansökan att få friköpa lägenhet, har föredragande departementschefen funnit sig böra till ledning vid den administrativa prövningen av friköpningsansökningar lämna ett direktiv i syfte att i görligaste mån begränsa antalet fall, då friköp skulle omöjliggöras genom äganderättsinvändningar. Departementschefen har ansett, att vid lagens antagande uttryckligen borde sägas ut, att dylik invändning finge beaktas endast ifråga om sådan jord, till vilken församlingen eller pastoratet 'förvärvat en mera obestridlig äganderätt',⁴ såsom ett fall, då dylik äganderätt borde antagas föreligga, har angivits, att församlingen eller pastoratet vunnit lagfart å jorden ifråga.

Då utskottet däremot förutsätter allenast, att försäljning icke skall medgivas, 'där den företagna utredningen giver vid handen, att menighetens äganderättsanspråk möjligen kunna vinna godkännande av domstol', kunna

vi icke finna annat än att riksdagen vid ett godkännande av detta utskottets uttalande väsentligen försämrar de friköpningsmöjligheter Kungl. Maj:t avsett att bereda de kyrkliga ensittarna.

Vid bedömande av förevarande spörsmål bör icke lämnas ur sikte, att det icke i det övervägande antalet fall lärer vara möjligt att åvägbringa en judiciellt bindande bevisning rörande äganderätten till den kyrkliga jorden. I flertalet fall torde därför de kyrkliga kommunernas anspråk att få oinskränkt disponera av dem innehavd jord utgöra allenast *relativa* rättsanspråk. Och dylika anspråk synas icke böra tillmätas sådan betydelse, som utskottet velat i förevarande lagstiftningsärende hävda.

Enligt vår uppfattning måste, ehuru enligt ifrågavarande lagförslag friköpningsförfarandet avses skola äga rum i administrativ ordning, ovanberörda förhållande föranleda därtill att, därest de i lagen uppställda sakliga förutsättningarna för friköp föreligga (3 § i lagförslaget), friköpning också skall få äga rum. Ett eventuellt förefintligt *äganderättsanspråk* från församling eller pastorat bör i det administrativa friköpningsärendet helt lämnas å sido.

Det har ifrågasatts, att den myndighet, som hade att pröva en friköpningsansökan, borde såtillvida pröva äganderättsfrågan, att, därest myndigheten funne församling eller pastorat äga sannolika skäl för en påstådd äganderätt, ansökningen icke finge bifallas. Ett dylikt förfarande, vilket likaledes är av beskaffenhet att försämrade de kyrkliga ensittarnas friköpningsmöjligheter, kan ej heller betecknas såsom rationellt. Det kan icke sägas vara lyckligt, att administrativ myndighet, eventuellt Kungl. Maj:t, föregriper ett judiciellt avgörande rörande äganderätten till viss kyrklig jord».
